

katera vroča vprašanja našega časa, kot so satanizem, feminizem in feministična teologija in mišljenje nove dobe, ki mu je posvečeno sklepno poglavje. Poleg osnovnih besedil so dodane zgovorne fotografije in druga likovna oprema s pripisi, kratke insercije, preglednice, izjave, ki spodbujajo razmislek bralca, in dodatna vprašanja, ki so lahko uvod v razpravo pri pouku ali razmislek doma, ter stvarno kazalo. Takšna zasnova kaže na jasno prepričanje avtorjev, da učbeniki v devetdesetih ne morejo in ne smejo ostati imuni za kulturne in medijske spremembe, ki jih doživljamo. Če je knjiga učna in namenjena najširšemu krogu bralcev, mora sprejeti njegove kulturne standarde, te pa danes oblikuje razvoj elektronskih medijev in možnost elektronskih knjig, ki rušijo hierarhično zasnovo branja od začetka knjige, kjer najdemo temeljno vednost, do konca, ki naj bi pomenil tudi razrešitev vmes odprtih vprašanj. Zato posega po slikovni informaciji, poliaspektualno in hipertekstualno drobi velike zgodbe in velike resnice in že s prelomom, ki se zgleduje po časopisnih straneh, doseže učinek prenosa pluralnega okolja, v katerem živimo, na knjižno stran.

Deloma je vzorec tako zasnovanega učbenika za filozofsko-moralna vprašanja pri nas ponudil že prevod učbenika za filozofijo Marie Fürst (*Filozofija*, DZS, 1990), vendar oba le nista na povsem isti ravni. Poudariti velja, da *Vodnik po idejah* ni toliko učbenik filozofije, ampak je njegov radij širši in njegova zahtevnost ni tako visoka, kot je ta, ki jo narekuje knjiga Fürstove. Je predvsem uvaljni kánon zahodne miselne tradicije, njenih postopkov in vrednot z vprašanjem na koncu, ki ga mora vsakdo sam zase razrešiti. Cilj, ki si ga knjiga zastavi, je le, da pripomore k jasnejši zavesti o tem, kaj vse določena stališča implicirajo. Če pa naj, osnovni inten-

ci avtorjev navkljub, v *Vodniku* vseeno najdemo njegovo vrednostno izhodišče, ki ga "ponuja" bralcu, potem ga lahko najdemo na strani 162, ko spregovori o pluralizmu in relativnosti religij: "Vse drže so odprte za preiskovanje, razen drže, v skladu s katero je ena religija popolnoma resnična ob izključitvi vseh drugih."

Igor Pribac

Inja Smerdel

OSELNIKI

Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja, Ljubljana 1994

319 str., cena: 4.504 SIT

V Slovenskem etnografskem muzeju so se pred leti odločili, da bodo – zaradi prostorske stiske, ki jim doslej ni dovoljevala pripraviti celotne pregledne stalne zbirke njegovega gradiva – pripravili preglede po zbirkah in evidenco nekaterih muzejskih zbirk. Po Votivih Gorazda Makaroviča (1991) in Pasovih in sklepnicah Janje Žagar (1993) so sedaj pri-

pravili pregledno razstavo zbirke oselnikov in izdali tudi obsežno knjigo, v kateri avtorica razstave in knjige/kataloga, Inja Smerdel, predstavlja predmet, ki je bil do uvedbe električnih kosilnic na Slovenskem (in drugod po Evropi) nepogrešljiv pripomoček koscev. Ta, v mestih danes praktično neznan predmet je ena izmed tistih trivialnih malenkosti in marginalij, ki so nekoč izpolnjevale (kmečki) vsakdan in bogatile delovno in estetsko okolje preprostih ljudi. Če se ga loti strokovnjak (etnolog), se izkaže, da je mogoče o "posodici" za vodo in brusni kamen, ki so jo imeli kosci pripeto za pasom, povedati ogromno, pravzaprav spisati kar "drobno obrobno odo delu, znanju, ustvarjalnosti, svojosti in erosu", kot je zapisala avtorica.

Knjiga *Oselniki* je eden od najboljših dokazov (ob sicer zelo izdatni etnološki književni produkciji v lanskem letu), da slovenska etnologija ni tako brezupna, kot bi morda mislili nekateri vzvišeni vsevedi iz sorodnih/sosednjih strok. Kako bi bilo sicer mogoče izpeljati etnografsko utemeljeno, obenem pa zgledno komparativno, tako historično kot topografsko zasnovano monografsko analizo, obenem pa upoštevati tudi likovnoizrazne in življenjskosimbolne prvine tega dokaj marginalnega predmeta? Vsak muzejski predmet je "mrtva stvar", vendar lahko izdatno "spregovori", če ga zna kustos s spretno rekonstrukcijo umestiti v čas in prostor konkretnega/specifičnega življenja. In zavedati se je treba, da poglobljena analiza muzejskega predmeta, še posebej relativno marginalnega in do določene mere pozabljenega, nikakor ni mačji kašelj. To dokazuje predvsem poglavje, v katerem avtorica poda primerjalno analizo oselnika in njegove uporabe v evropskem kontekstu in se loti analize podobnosti in razlik pri izdelavi tega predmeta. Zelo pomembno je, da

iz zgodbe o tem predmetu ne izginajo ljudje, uporabniki in izdelovalci oselnikov. Prav v etnografskem (terenskem) pristopu k raziskavi določenih sestavin kulture se kaže prava moč etnološke metode.

Večrazsežnost umestitve kate-regakoli predmeta ali dejavnosti iz vsakdanjega življenja je evidentna. Če etnologija raziskuje življenje ljudi na ravni vsakdanjosti in odnos teh ljudi do posameznih kulturnih sestavin (predmetov in duhovnih "tvorb"), se ne more omejiti samo na en raziskovalni "pogled", samo na en metodološki pristop in na en sam vidik predmeta, ki ga raziskuje. Zato je bila v tem primeru nujna pojmovna analiza, podroben opis predmeta ter njemu sorodnih in pripadajočih predmetov (osla, kosa, ognjilo), oris zbirke predmetov in pokrajinske "pokritosti" z ekspozirati (pri tem je osrednja muzejska etnološka institucija v nekoliko kočljivem položaju, saj za posamezne pokrajine skrbijo regionalne muzejske institucije), zgodovinski prikaz omenjanosti/dokumentiranosti predmeta (na lokalni in globalni ravni), opis oblikovnih tipov in primerjava z drugimi pokrajinskimi tipi v Evropi (pri čemer velja omeniti, da so na Slovenskem oselniki zelo različni, prevladujejo pa značilni dvonogi oselniki, ki jih je mogoče zapičiti v tla), opis tehnik izdelovanja in krašenja, prodaje in vrednotenja, oris vloge oselnika pri košnji in razmerja med oselnikom in koscem ter nenazadnje celo simbolnih vidikov oselnika kot predmeta, ki sam po sebi vzbuja nedvoumne asociacije. Prav ta dodatek o simbolnih – erotično zaznamovanih – razsežnostih oselnika (ki asociira na vagino, medtem ko bi lahko bila osla, brusni kamen za kose, falusni simbol) je tista pika na i, ki celotnemu besedilu doda pomemben pridih vznemirljive zanimivosti, ki je predmet sam po sebi na prvi pogled – kljub estet-

ski dodelavi – bržkone ne vzbuja. Čeprav je primerjalna analiza in uporaba virov za analizo oselnikov prav frapantna, pa je avtoričina analiza oselnikov na nekaterih (ne najpomembnejših) mestih nekoliko nedorečena. Tako recimo ostane nedorečeno vprašanje, ki se pojavlja ob povezanju oselnika z vagino in osle s penisom. Zakaj je oselnik (tudi v vseh narečnih variantah) moškega spola, osla (razen tam, kjer ji rečejo preprosto kamen) pa ženskega spola?

Kljub res marginalnim pripombam delo v celoti ostaja zgledno. Doslej zapisanemu je namreč treba dodati bogat in privlačen slog pisanja, izjemno bogato slikovno gradivo (ob odličnem oblikovanju celotne knjižne zbirke Slovenskega etnografskega muzeja in njegovega letnega periodičnega glasila *Etnolog*), zemljevide in popis narečnega poimenovanja oselnika na Slovenskem (avtorice Francke Benedik) in prevod celotnega besedila v angleščino, ki delu daje še dodatno (mednarodno) razsežnost.

Rajko Muršič

Maja Milčinski

KITAJSKA IN JAPONSKA MED RELIGIJO IN FILOZOFIJO

Trias, Ljubljana 1995
112 str., cena: 1.995 SIT

Pred tremi leti sta izšli prvi dve knjigi dr. Maje Milčinski s področja kitajske oz. japonske filozofije. To sta bili monumentalna izdaja prevodov klasičnih tekstov daoizma z naslovom *Klasični daoizma* in knjižica *Pot praznine in tišine*. V tej zadnji je avtorica, sicer profesorica orientalske filozofije na Filozofski fakulteti v

Ljubljani, skušala predstaviti osnovne poteze kitajske in japonske tradicionalne in moderne filozofije, predvsem tistega dela, ki se navezuje na zapuščino klasikov daoizma in budizma. Nekaj let poprej pa se je ukvarjala s konfucijansko dediščino na Kitajskem, o kateri je izdala dve knjigi: Konfucijeve *Pogovore* in knjigo *Stara kitajska mladost*. Obe sta izšli leta 1988. Tudi tretje klasično delo iz kitajske kulturne in filozofske zgodovine, *Yijing – Knjiga premen*, imamo v njenem prevodu, izšel je leta 1992. Sedaj se nam avtorica, ki ima svojevrsten primat v poznavanju filozofije teh delov sveta pri nas, predstavlja s knjigo *Kitajska in Japonska med religijo in filozofijo*.

Pri najnovejši knjigi ne gre kot pri avtoričinih dosedanjih za "temeljno izdajo" ali komentar k tekstom. Odseva predvsem njen specifični odnos do kulturne zgodovine dežel Daljnega vzhoda, ki ga je zgradila ob svojem dolgoletnem soočanju evropske in daljnovoazijske filozofske tradicije. Knjigo bi lahko razdelili na štiri sklope. V uvodnem poskuša predstaviti evropski odnos do daljnovoazijskih kultur in še posebej do njihove religije in filozofije. V drugem sklopu kratko prikaže filozofske in religiozne sisteme Kitajske in Japonske, s poudarkom na njihovem ločevanju. V tretjem delu obravnava vprašanje smrti, predvsem pa odgovore, ki jih na temeljno eksistencialno dejstvo mišnevanja, minljivosti dajejo evropske in daljnovoazijske filozofije in religije. Na koncu pa se ustavi še ob mistični izkušnji, ki jo sodobna japonska filozofija, čeprav je prevzela mnoge evropske značilnosti, še naprej ohranja.

Pomudimo se sedaj nekoliko ob uvodnemu delu knjige. V njem se Maja Milčinski predvsem zavzema za prelom s tradicionalno evropsko zavestjo, ki samo sebe postavlja za edini kriterij in merilo filozofičnosti, religioznosti in